

ระเบียบวิธีการศึกษา

การศึกษาเรื่องบทบาทของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในการปกครองท้องถิ่นรูปแบบกรุงเทพมหานคร ได้กำหนดระเบียบวิธีการศึกษาไว้ดังนี้

วิธีการศึกษา

เพื่อให้การศึกษาในเรื่องนี้เป็นไปโดยสมบูรณ์ สามารถศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลได้ตามเป้าหมายที่วางไว้ ผู้ศึกษาวจัยได้ทำการศึกษาวจัยใน 2 วิธีประกอบกันคือ

1. การศึกษาวจัยเชิงเอกสาร (documentary research) เนื่องจากระบบกำนันผู้ใหญ่บ้านเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในการปกครองของไทยอย่างเป็นทางการมาเกือบหนึ่งร้อยปี ดังนั้นจึงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะศึกษาค้นคว้าจากเอกสารต่าง ๆ เช่น หนังสือ ระเบียบ กฎหมาย บทความ หนังสือพิมพ์ วิทยานิพนธ์ ฯลฯ โดยศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากสถานที่แหล่งข้อมูลได้แก่ สำนักบริหารการปกครองท้องถิ่น กรมการปกครอง ห้องสมุดกรมการปกครอง กองปกครองและทะเบียน กรุงเทพมหานคร ห้องสมุดกรุงเทพมหานคร ห้องสมุดคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ห้องสมุดสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ หอสมุดแห่งชาติ เป็นต้น

2. การศึกษาวจัยเชิงสำรวจ (survey research) หรือการวิจัยภาคสนาม (field research) โดยการใช้แบบสอบถาม (questionnaire) ต่อกำนันผู้ใหญ่บ้าน และการสัมภาษณ์ (interview) ต่อบุคคลที่เกี่ยวข้อง แล้วนำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาประมวลเข้าด้วยกัน เพื่อหาข้อสรุปในการพิสูจน์สมมติฐาน

ประชากร

ประชากรเป้าหมายคือ กำนันผู้ใหญ่บ้านในเขตชั้นนอกของกรุงเทพมหานคร 15 เขต จำนวน 727 คน โดยพยายามที่จะแจกแบบสอบถามให้มากที่สุด แต่ก็มีข้อจำกัดในเรื่องความกว้างของพื้นที่ ความสลับซับซ้อนของที่อยู่อันเนื่องมาจากการเจริญเติบโตของบ้านเมือง ความยาก

ลำบากและการสูญเสียเวลาอย่างมากกับการจราจรที่ติดขัด รวมทั้ง เวลาที่มีอยู่จำกัดในการศึกษาวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ได้แก่ แบบสอบถาม (questionnaire) ซึ่งเนื้อหาในการสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ตอนด้วยกันคือ

ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งเป็นการสอบถามถึงภูมิหลังของผู้ตอบแบบสอบถามได้แก่ ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง ดำรงตำแหน่งที่เขตใดพื้นที่ซึ่งกำนันผู้ใหญ่บ้านปกครองดูแลมีลักษณะอย่างไร ระดับของการศึกษาและการประกอบอาชีพ โดยมีรายละเอียดดังนี้

- 1) ระยะเวลาการดำรงตำแหน่งว่าดำรงตำแหน่งมาแล้วกี่ปี
- 2) เป็นกำนันผู้ใหญ่บ้านของเขตใดในจำนวนเขตต่าง ๆ 15 เขต
- 3) พื้นที่ซึ่งปกครองดูแลมีลักษณะ เป็นพื้นที่ชุมชนเมืองหรือเป็นชนบท
- 4) ระดับการศึกษา แบ่งออกเป็น 8 ระดับคือ ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย อาชีวศึกษา อนุปริญญา ปริญญาตรี ปริญญาโท และระดับการศึกษาอื่น ๆ
- 5) การประกอบอาชีพ แบ่งออกเป็น 7 ระดับ คือ เกษตรกร ค้าขาย ธุรกิจ รับจ้าง นายหน้า ทนายความ และการประกอบอาชีพอื่น ๆ

ตอนที่ 2 และตอนที่ 3 เป็นคำตอบเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านในด้านการปกครอง ด้านการเมือง ซึ่งเป็นหน้าที่ ซึ่งกฎหมายกำหนดไว้ให้ต้องปฏิบัติและหน้าที่ในฐานะเป็นผู้นำของชุมชนในการแก้ไขปัญหาให้แก่ราษฎร ลักษณะของคำถามให้ผู้ตอบประเมินคำตอบตามแนวทางไลเคิร์ต (Likert scale) ซึ่งแบ่งระดับประมาณค่าออกเป็น 5 ระดับ คือ ปฏิบัติทุกครั้ง บ่อยครั้ง ค่อนข้างบ่อย บางครั้ง ไม่เคยทำ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ลักษณะคำถาม	ทุกครั้ง	บ่อยครั้ง	ค่อนข้างบ่อย	บางครั้ง	ไม่เคยทำ
เชิงบวก	5	4	3	2	1
เชิงลบ	1	2	3	4	5

สำหรับคำถามในตอนที่ 2 และตอนที่ 3 แบ่งประเด็นหลักที่ดำเนินการศึกษา ดังนี้

1. ประเด็นการปฏิบัติหน้าที่ตาม กฎหมายลักษณะปกครองท้องที่ ระเบียบ ข้อบังคับ ที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วยคำถามจำนวน 16 คำถาม คือ คำถามข้อที่ 6-21
2. ประเด็นการดำเนินการในบทบาททางด้านการเมือง ประกอบด้วยคำถามจำนวน 18 คำถาม คือ คำถามข้อที่ 22-39

ตอนที่ 4 เป็นคำถามในเชิงความเห็นของกำนันผู้ใหญ่บ้านในประเด็นเกี่ยวกับว่า ควรมีการเปลี่ยนแปลงบทบาทหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านหรือไม่ ในการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งจะต้องไปสัมพันธ์เกี่ยวข้องหรือต้องประสานงานกับทางสำนักงานเขตหรือเจ้าหน้าที่ของเขตนั้นมีความขัดแย้งเกิดขึ้นหรือไม่ และกำนันผู้ใหญ่บ้าน คิดว่าควรจะถูกเลิกตำแหน่งหรือไม่ รวมเป็นคำถามทั้งสิ้น 3 คำถาม

การทดสอบแบบสอบถาม

เพื่อให้เครื่องมือในการศึกษาริวิจัย ซึ่งได้แก่ แบบสอบถามเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งด้านความเที่ยงตรง (validity) ความเชื่อมั่น (reliability) การตั้งคำถามหรือการใช้ถ้อยคำ เพื่อผู้ตอบแบบสอบถามอ่านแล้ว มีความเข้าใจในเนื้อหาคำถามไปในทำนองเดียวกัน ไม่กำกวม ผู้วิจัยจึงได้นำแบบสอบถามไปทดสอบ (pre-test) กับกำนันผู้ใหญ่บ้านของกรุงเทพฯ

มหานคร จำนวน 30 ชุด แล้วนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบอีกครั้งหนึ่ง เพื่อปรับปรุง
จนแบบสอบถามมีความสมบูรณ์ สามารถนำไปใช้ในการศึกษาริวิจัยได้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาริวิจัยได้นำแบบสอบถามไปทอดแบบสอบถามต่อกำนันผู้ใหญ่บ้านของกรุงเทพมหานคร
ซึ่งได้มาร่วมกิจกรรมเนื่องในวันคล้ายวันกำเนิดกำนันผู้ใหญ่บ้าน ที่ทางกรุงเทพมหานครได้จัดขึ้น
บริเวณลานพระบรมรูปทรงม้า ในวันที่ 10 สิงหาคม ของทุกปี ซึ่งก็ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมา
จำนวนมาก หลังจากตรวจสอบแบบสอบถามแล้ว มีความจำเป็นจะต้องมีข้อมูลเพิ่มเติมได้ ใช้
เวลาเดินทางไปยังที่พำนักของกำนันผู้ใหญ่บ้านในเขตต่าง ๆ เพื่อทอดแบบสอบถามเพิ่มเติมจนได้
เพียงพอกับความต้องการ คือ ได้แบบสอบถามกลับคืนมาจำนวน 260 ชุด

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษากำหนดตัวแปรต่าง ๆ ดังนี้

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ระยะเวลาการดำรงตำแหน่งพื้นที่ซึ่งดำรงตำแหน่ง ลักษณะ
ความเจริญของพื้นที่ระดับการศึกษา และอาชีพ
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ บทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านใน 2 ประเด็นคือ
 - 2.1 บทบาททางการปกครอง
 - 2.2 บทบาททางการเมือง

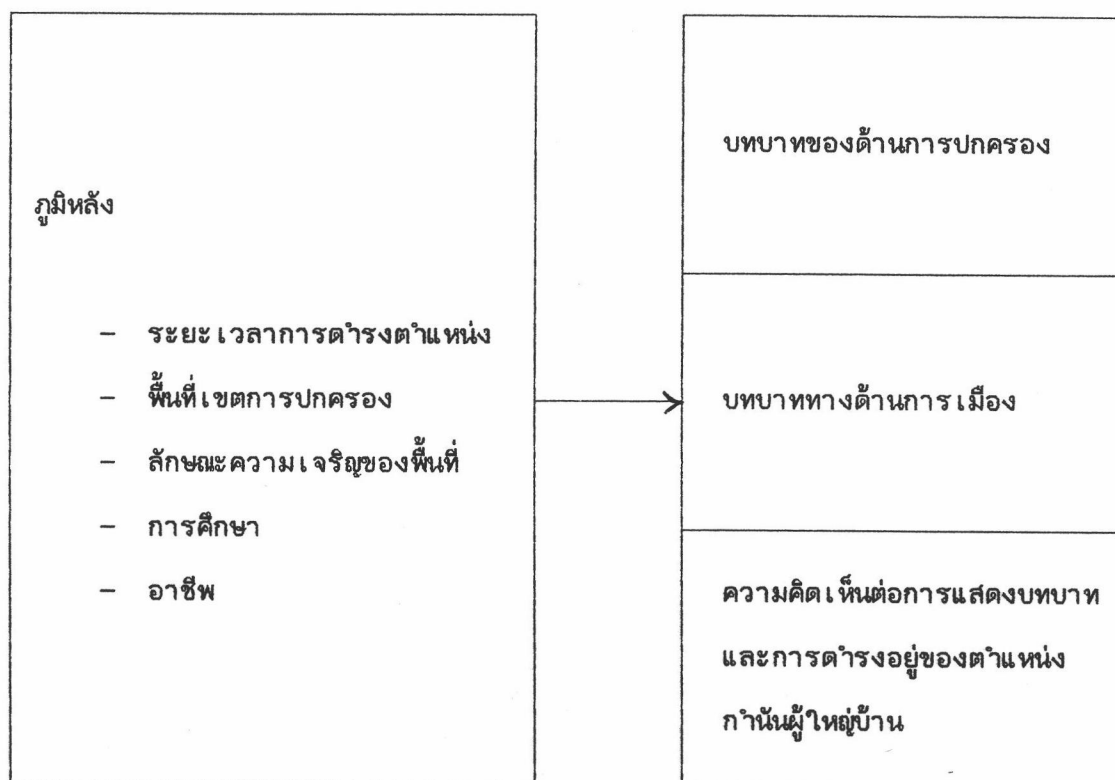
นอกจากนี้ ยังมีตัวแปรตามในเรื่องความเห็นต่อการแสดงบทบาทและการดำรงอยู่ของ
ตำแหน่งกำนันผู้ใหญ่บ้าน

จากตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา สามารถแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ เพื่อ
ให้เกิดความเข้าใจยิ่งขึ้นได้ ดังนี้

แผนภูมิที่ 1 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการที่จะทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาจากกลุ่มตัวอย่างว่ามีเหตุผลอย่างไร ให้คำตอบต่อสมมติฐานที่กำหนดขึ้นไว้หรือไม่ จำเป็นที่จะต้องกำหนดเป้าหมายของการนำเสนอเสียก่อน ซึ่งได้กำหนดไว้ดังนี้

1. การนำเสนอข้อมูลทั่วไป หรือภูมิหลัง อันเกี่ยวกับตัวกำหนดผู้ใหญ่อำนาจในด้านระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่ง พื้นที่การปกครอง ซึ่งกำหนดผู้ใหญ่อำนาจดำรงตำแหน่ง ลักษณะความเจริญของพื้นที่การปกครองว่ามีลักษณะ เป็นชุมชนเมืองหรือเป็นชนบท ระดับการศึกษา การประกอบอาชีพ เพื่อพื้นฐานได้ได้ทราบว่า กำหนดผู้ใหญ่อำนาจผู้ตอบแบบสอบถามเป็นอย่างไร

2. หลังจากนั้นจะได้นำเสนอการวิเคราะห์บทบาททางด้านการปกครอง โดยใช้การพรรณนาจากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์หรือการสอบถาม เพื่อให้เข้าใจว่า คืออะไร มีลักษณะเป็นอย่างไร มีจุดเด่นจุดด้อยตรงไหน จากนั้นจึงจะนำเสนอผลการวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติต่อแบบสอบถามว่าเป็นอย่างไร บ่งบอกอะไร

3. ลำดับต่อไปจะนำเสนอการวิเคราะห์บทบาททางด้านการเมือง โดยใช้การพรรณนาเช่นเดียวกัน โดยจะให้ความสำคัญในประเด็นเกี่ยวกับบทบาทการเป็นหัวหน้าให้นักการเมือง หรือพรรคการเมือง จากนั้นจึงจะนำเสนอผลการวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติต่อแบบสอบถามว่าเป็นอย่างไร บ่งบอกอะไร สอดคล้องกับข้อมูลเชิงพรรณนาเพียงใด

4. เมื่อเสร็จสิ้นการอธิบายประเด็นดังกล่าวข้างต้นแล้ว จะได้นำมาวิเคราะห์ทางสถิติอีกครั้งหนึ่ง เพื่อหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างภูมิหลัง ซึ่งเป็นตัวแปรต้นกับบทบาททางด้านการปกครองบทบาททางด้านการเมือง ซึ่งเป็นตัวแปรตามว่ามีความเชื่อมโยงกันขนาดไหนเพียงใดโดยที่ หลังจากเก็บรวบรวมแบบสอบถามมาได้แล้ว จึงนำมาประมวลผลโดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ (personal computer) ด้วยโปรแกรม SPSS/PC+ (Statistical Package for the Social Sciences/Personal Computer Plus) เพื่อนำผลการประมวลผลใช้หาค่าสถิติ ซึ่งแสดงไว้ 4 วิธีด้วยกันคือ

1) ข้อมูลทั่วไป วิเคราะห์โดยใช้ค่าร้อยละ (percentage) นำเสนอผลโดยรูปแบบของตารางและคำอธิบายประกอบ

2) ค่าเฉลี่ย (mean) ใช้อธิบายค่าเฉลี่ยระดับของบทบาททางด้านการปกครอง และบทบาททางด้านการเมือง

3) การทดสอบค่าที (t-test) ใช้ทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยในกรณีที่มีการจำแนกตัวแปรอิสระออกเป็น 2 กลุ่ม เป็นการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างตัวแปรอิสระหรือข้อมูลทั่วไปของกำนันผู้ใหญ่บ้านว่ามีผลต่อความแตกต่างในการแสดงบทบาททางด้านการปกครองและบทบาททางด้านการเมืองหรือไม่โดยใช้ค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4) การทดสอบค่าเอฟ (f-test) ใช้ทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยในกรณีที่มีการจำแนกตัวแปรอิสระออกเป็นมากกว่า 2 กลุ่ม เป็นการเปรียบเทียบว่าความแตกต่างระหว่างตัวแปรอิสระหรือข้อมูลทั่วไปของกำนันผู้ใหญ่บ้านว่ามีผลต่อความแตกต่างในการแสดงบทบาททางด้านการปกครองและบทบาททางด้านการเมืองหรือไม่ โดยใช้ค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05